

Zpracovala: Pokorná Jitka
Katedra plaveckých sportů UK FTVS

Diagnostika plaveckých dovedností

Irena Čechovská

učební text

Uveřejněno:

ČECHOVSKÁ, I. Diagnostika plaveckých dovedností. *PLAVÁNÍ I (2006)*. Katedra plaveckých sportů UK FTVS. Elektronické publikace. Webové stránky UK FTVS (www.ftvs.cuni.cz).

Základní pojmy

plavecké dovednosti, základní plavecké dovednosti, komplexní plavecká dovednost, plavecká lokomoce, definice plavce, plavecká kompetence, diagnostika plaveckých dovedností, Cooperův test

Plavec – neplavec

Definice plavce

V České republice je zažitá zvyklost považovat za **plavce** toho, **kdo bez zjevných známek vyčerpání překoná ve vodě souvislým plaváním vzdálenost 200 m a také zvládne pád do hlubší vody**. Trváme na souvislém plavání, sleduje jistotu v překonání vzdálenosti a odezvu zátěže na jedince.

U dětské populace je otázka plavecké kompetence ještě složitější než u dospělých. S dvousetmetrovou vzdáleností bychom vzhledem k dětské úrovni pohybových schopností (především silových a vytrvalostních) u běžné populace nepochodili. Vhodné je hodnotit především úroveň tzv. základních plaveckých dovedností: **plaveckého dýchání, splývavých poloh na prsou a na zádech, schopností potopit se a orientovat se pod hladinou, zvládnout pád či skok do vody**.

Potřebu hodnotit plaveckou úroveň v plavecké výuce pociťujeme

- při stanovení cílů plavecké výuky
- při hodnocení posunu v procesu senzomotorického učení (motivace, kontrola, objektivizace, srovnání)
- při snaze vytvořit pro výuku homogenních skupin (efektivita výuky)
- při odhalení podstaty úzkostných stavů
- při volbě optimálních metod senzomotorického učení pro daného jedince
- při klasifikaci např. u školního plavání
- při hodnocení výsledků činnosti plavecké školy

Hodnocení plavecké techniky v pohybovém tréninku ve vodě a ve sportovním plavání

je důležité jako hodnocení podstatného faktoru limitujícího plavecký výkon. Může být kvalitativní (např. expertní hodnocení) nebo kvantitativní (kinematická analýza záznamu pohybu).

Různé roviny hodnocení plavecké úrovně

- Hodnocení plavec – neplavec
- Hodnocení individuálního posunu v rámci charakteristiky začátečník – oblast „dětského plavání“:
  - Hodnocení adaptace na vodní prostředí
  - Hodnocení základních plaveckých dovedností
- Hodnocení efektivity plavecké výuky
- Hodnocení techniky plavání pro potřeby zpětné informace
- Hodnocení techniky plavání – kvalitativní expertní systémy
- Hodnocení techniky plavání – analýzou záznamu, kvantitativní
- Diagnostika plavecké techniky pro potřeby výzkumu
- Postup pro hodnocení komplexní plavecké úrovně
- Hodnocení plavecké lokomoce

1) Hodnocení základních plaveckých dovedností

Zvládnutí základních plaveckých dovedností je pro další rozvoj plavecké úrovně rozhodujícím předpokladem.

Pro orientační zhodnocení plavecké úrovně můžeme využít zvládnutí jednoduchých dovedností:

1. Potopení hlavy
2. Otevření očí pod vodou
3. Výdech do vody
4. Hvězdice v poloze na prsou
5. Hvězdice v poloze na zádech
6. Kotoul ve vodě
7. Vynesení dvou předmětů z hloubky 2 m
8. Pád (skok) do vody z plaveckého startovního bloku
9. Vznášení ve vodě v poloze na zádech
10. Splývání

Toto jednoduché hodnocení je možné využít pro začátečníka v dětském i dospělém věku.

Jedním z možných komplexních cvičení, které prověří plaveckou úroveň je např. skok do vody ze skokanského zařízení– z prkna ve výšce 1 nebo 3 m, a nemusí to být ani skok střemhlavý.

Objektivnější hodnocení již musí provádět zaškolený hodnotitel, nejlépe zkušený učitel nebo trenér plavání, který využívá **podrobnější škály hodnocení** jednotlivých dovedností.

PŘÍKLAD JEDNODUCHÉ ŠKÁLY PRO HODNOCENÍ PLAVECKÝCH DOVEDNOSTÍ

Tab. č. 3: Příklad hodnocení plavecké úrovně z hlediska základních plaveckých dovedností (převzato a upraveno z Čechovská, Miler, 2001):

1. Potopení hlavy	
3 body	potopení hlavy, provedeno zvolna, podřep, výdrž, počítat zvolna do pěti
2 body	potopení hlavy, provedeno rychle, bez výdrže
1 bod	neúplné potopení hlavy pod hladinu (oči nebo uši zůstávají nad vodou)
2. Otevření očí pod hladinou (kontrola pod vodou)	
3 body	při potopení otevření očí a rozeznání počtu ukázaných prstů ruky
2 body	rychlé otevření očí, chybná odpověď
1 bod	potopení bez zrakové kontroly
3. Výdech do vody	
3 body	prohloubený úplný výdech, provedení zvolna
2 body	výdech do vody proveden rychle
1 bod	pouze částečný výdech
4. Hvězdice v poloze na prsou	
3 body	cvičení provedeno zvolna, výdrž, počítat zvolna do pěti
2 body	cvičení bylo provedeno bez výdrže
1 bod	cvičení nebylo správně nebo vůbec provedeno
5. Hvězdice v poloze na zádech	
3 body	cvičení provedeno zvolna, výdrž, počítat zvolna do pěti
2 body	cvičení bylo provedeno bez výdrže
1 bod	cvičení nebylo správně nebo vůbec provedeno
6. Kotoul ve vodě	
3 body	provedeno přetočení vpřed, úplné přetočení podél příčné osy, zvolna
2 body	provedeno přetočení vpřed s drobnými nedostatky
1 bod	provedeno neúplné přetočení
7. Vynesení 2 předmětů z hloubky 2 m	
3 body	vynesení 2 předmětů
2 body	vynesení pouze 1 předmětu
1 bod	vynesení nebylo úspěšné

8. Pád (skok) do vody z plaveckého startovního bloku	
3 body	pád (skok) z podřepu střemhlav („po hlavě“)
2 body	pád (skok) z podřepu „po nohách“
1 bod	vstup do vody nebyl proveden z podřepu skokem nebo pádem
9. Vznášení v poloze na zádech	
3 body	výdrž ve vznášení více jak 1 min
2 body	výdrž ve vznášení více jak 30 s
1 bod	výdrž ve vznášení méně jak 30 s
10. Splývání	
3 body	odraz od stěny bazénu a splývání více jak 5 m
2 body	odraz od stěny a splývání více jak 2 m
1 bod	odraz od stěny a splývání bez výdrže
Velmi dobré zvládnutí základních plaveckých dovedností: 30 - 25 bodů	
Pokročilý začátečník:	24 – 16 bodů
Úplný začátečník:	méně jak 16 bodů.

PŘÍKLAD STANDARDIZOVANÉ ŠKÁLY

Standardizovaná hodnotící škála plaveckých dovedností je převzata z práce Štochla (2002), tab. č. 4. Na hodnocení se ideálně podílí několik hodnotitelů.

Tab. č. 4: Hodnocení úrovně základních plaveckých dovedností

<p>1. Potopení hlavy</p> <p>5b. celá hlava byla pod vodou, potopení provedeno zvolna a uvolněně s výdrží   4b. celá hlava byla pod vodou, potopení provedeno rychle, bez výdrže   3b. neúplné potopení hlavy (oči nebo uši zůstávají nad vodou)   2b. došlo pouze k rychlému potopení obličeje, oči i uši nezalily vodou   1b. cvičení nebylo provedeno</p>
<p>2. Splývavá poloha na prsou</p> <p>5b. splývavá poloha zaujmuta uvolněně, samostatně bez dopomoci učitele, s výdrží   4b. splývavá poloha zaujmuta rychle, samostatně, ale bez dostatečné výdrže   3b. splývavá poloha zaujmuta s dopomocí učitele (ruka pod břichem)   2b. splývavá poloha i s dopomocí učitele pouze naznačena   1b. cvičení nebylo provedeno</p>
<p>3. Splývavá poloha na zádech</p> <p>5b. splývavá poloha zaujmuta uvolněně, samostatně bez dopomoci učitele, s výdrží   4b. splývavá poloha zaujmuta rychle, samostatně, ale bez dostatečné výdrže   3b. splývavá poloha zaujmuta s dopomocí učitele (ruka pod hýžděmi)   2b. splývavá poloha i s dopomocí učitele pouze naznačena   1b. cvičení nebylo provedeno</p>
<p>4. Výdech do vody</p> <p>5b. prohloubený výdech spojený s potopením úst a nosu, provedení zvolna   4b. výdech pouze ústy, rychlé provedení, oči nebo uši nezalily vodou   3b. výdech proveden rychle, oči i uši nezalily vodou   2b. výdech do hladiny   1b. cvičení nebylo provedeno</p>
<p>5. Skok do vody z okraje bazénu</p> <p>5b. samostatným, rozhodným skokem „po nohách“, lze odlišit odraz, letovou fázi, kontrolovaný dopad   4b. samostatný skok „po nohách“, nevýrazné fáze   3b. samostatný pád do vody, tělo ne zcela zpevněné v letové i dopadové fázi   2b. vyžadována nadlehčovací pomůcka nebo dopomoc pro fázi dopadu   1b. cvičení nebylo provedeno</p>
<p>6. Výlov 2 předmětů</p> <p>5b. jistý výlov 2 předmětů zanořením střežhlav, zřejmá zraková kontrola pod vodou   4b. výlov 2 předmětů, hledání předmětů   3b. výlov pouze 1 předmětu   2b. pouze zanoření, předměty nevyloveny   1b. cvičení nebylo provedeno</p>
<p>7. Přetočení kolem podélné osy</p> <p>5b. úplné dotočení, výdrž, zachovány ideální splývavé polohy   4b. v průběhu přetáčení narušeny splývavé polohy, dokončení s výdrží   3b. přetočení nebylo dokončeno do splývavé polohy   2b. přetočení pouze naznačeno   1b. cvičení nebylo provedeno</p>

2. Hodnocení plavecké úrovně na základě uplavané vzdálenosti

Nejobvyklejším způsobem hodnocení plavecké úrovně pro běžnou potřebu (ne pro sportovní plavání) je orientace na souvisle uplavanou vzdálenost.

Tab. č. 5: Orientační hodnocení plavecké úrovně podle uplavané vzdálenosti

Dospělá populace	
plavec	200 m a více
nejistý plavec	méně než 200 m, více než 100 m
plavec začátečník	méně než 100 m
neplavec	méně než 10 m
Dětská populace do 10let	
plavec	100 m a více
nejistý plavec	méně než 100 m, více než 50 m
plavec začátečník	méně než 50 m
neplavec	méně než 10 m

Cooperův plavecký test

Hodnocení plavecké úrovně a aerobní zdatnosti ve vodě pro dospělou populaci je možné ověřit v Cooperově testu 12minutového souvislého plavání. Při tomto plaveckém testu je možné plavat libovolným způsobem, odpočívat podle potřeby. V tabulce č. 6 uvádíme základní hodnoty autora (Cooper,1980).

Tab. č. 6: Kategorie tělesné zdatnosti podle výsledků v testu 12 minut souvislého plavání

Kategorie zdatnosti		Věk (roky)					
		13-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60 a více
Velmi slabá	muži	< 457	< 366	< 319	< 247	< 228	< 228
	ženy	< 366	< 274	< 228	< 183	< 137	< 137
Slabá	muži	457-540	366-448	319-402	274-357	228-319	228-265
	ženy	366-448	274-357	228-310	183-265	137-219	137-174
Příjemná	muži	549-631	457-540	411-493	366-448	319-402	274-357
	ženy	457-540	366-448	319-402	274-357	228-310	183-265
Dobrá	muži	640-723	549-631	502-585	457-540	411-493	366-448
	ženy	549-631	457-540	411-493	366-448	319-402	274-357
Vynikající	muži	> 732	> 640	> 594	> 549	> 502	> 457
	ženy	> 640	> 549	> 502	> 457	> 411	> 366

< znamená méně než

> znamená více než

Pro studující Fakulty tělesné výchovy a sportu byly na základě měření sestaveny následující tabulky č. 6 a 7 (Čechovská, Čechovská, Hejtíková, 2006)

Tab. č. 7: Hodnocení testu 12 minut plavání upravené pro studentky 1.roč.FTVS UK

Cooperův test 12'plavání		12'test dle FTVS UK
metry	kategorie	metry
- 273	velmi slabá	- 414
274 - 365	slabá	415 - 490
366 - 456	přijatelná	491 - 643
457 - 549	dobrá	644 - 719
550 -	vynikající	720 -

Tab. č. 8: Hodnocení testu 12 minut plavání upravené pro studenty 1.roč.FTVS UK

Cooperův test 12'plavání		12'test dle FTVS UK
metry	kategorie	metry
- 365	velmi slabá	- 394
366 - 456	slabá	395 - 492
457 - 548	přijatelná	493 - 689
549 - 640	dobrá	690 - 787
641 -	vynikající	788 -

3. Diagnostika plavecké techniky

Hodnocení plavecké techniky ve smyslu kvality a efektivity provedení záběrových pohybů dominuje ve sportovním plavání. Je ale rovněž důležité i pro plaveckou výuku v etapách základní a zdokonalovací výuky, dále pro oblast kondičního a zdravotního plavání.

V plavecké výuce usilujeme vedle diagnostiky stylu plavání o přiměřenou zpětnou vazbu v procesu senzomotorického učení konkrétní plavecké techniky, tj. odhalení chyby, odchylky od modelového provedení pohybu, a následnou volbu korekčních cvičení.

Ve zdravotním plavání současně s diagnostikou konkrétního plaveckého stylu zvažujeme i volbu účelové modifikace plavecké techniky.

Při pedagogickém pozorování se v plavání potýkáme s řadou problémů, které jsou spojeny s podmínkami provádění diagnostiky techniky. Především pohyby prováděné pod hladinou jsou pozorovatelné obtížně.

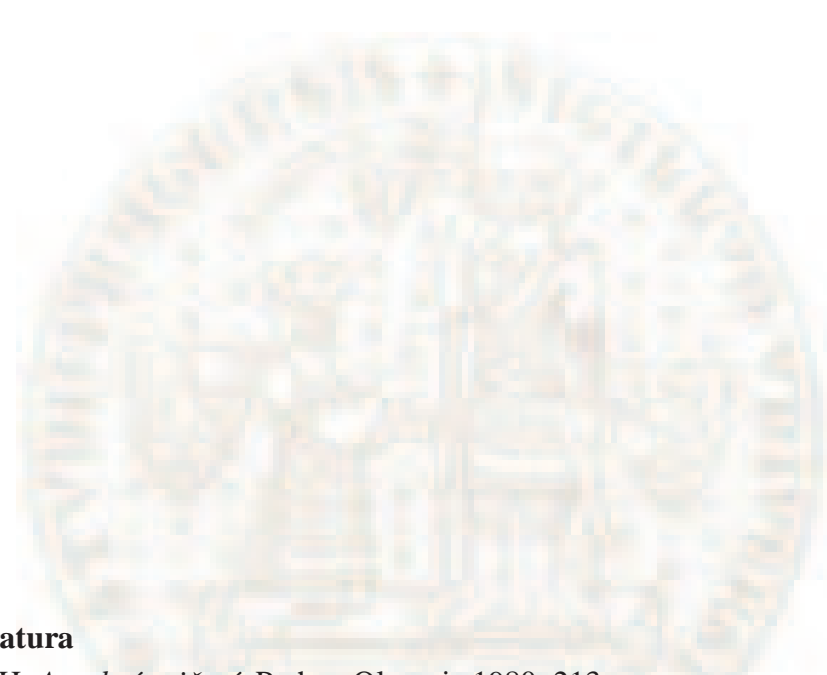
Pro hodnocení využíváme videozáznamů. Ideálně se snažíme plavce pozorovat:

- svrchu · z okraje bazénu
· z vyššího místa
- z boku · z okraje bazénu
· z vyššího místa
· z pod hladiny
- čelně · z okraje bazénu
· z vyššího místa
· z pod hladiny

Postup pro hodnocení komplexní plavecké úrovně

1. Komplexní vjem pohybového projevu ve vodě
2. Poloha těla, poloha hlavy (splývavost)
3. Záběrové pohyby dolními končetinami (jednotlivé fáze, parametry struktury pohybů - směr, dráha, nastavení závěrových ploch, koordinace končetin)
4. Záběrové pohyby horními končetinami (jednotlivé fáze, parametry struktury pohybů - směr, dráha, nastavení závěrových ploch, koordinace končetin)
5. Plavecké dýchání (kvalita, koordinace se záběrovými pohyby)
6. Koordinace pohybů končetin - plavecká souhra
7. Dynamika pohybů (pohybový režim, rytmus, časové parametry záběrových pohybů)
8. Dynamika uplatňovaného svalového úsilí a relaxace
9. Pocit vody

Studijní literatura

- COOPER, K.H. *Aerobní cvičení*. Praha : Olympia,1980. 213 s.
- COOPER, K.H. *Aerobní program pre aktívne zdravie*. Bratislava : Šport, 1990. 334 s.
- ČECHOVSKÁ, I., ČECHOVSKÁ, B., HEJTÍKOVÁ, G. Výkonnost studentů 1. ročníku Fakulty tělesné výchovy a sportu v testu 12minutového plavání. In Pokorná, J.(Ed.) *Problematika plavání a plaveckých sportů V*. Praha : FTVS UK, 2006. v tisku
- ČECHOVSKÁ, I., MILER, T. *Plavání*. Praha : Grada Publishing, 2001. 130 s. ISBN 80-247-9049-1.
- MÁCHOVÁ, A. Emoce v plavecké výuce předškolních dětí. Diplomová práce. Vedoucí diplomové práce Čechovská, I. Praha : UK FTVS, 2001, 73 s.
- KAZÍKOVÁ, S. *Plavecká úroveň vysokoškolské populace*. Diplomová práce. Vedoucí diplomové práce Čechovská, I. Praha : UK FTVS, 1999, 77 s.
- KOLÁŘ, V. Hodnocení plavecké úrovně v činnosti školy, Diplomová práce. Vedoucí diplomové práce Čechovská, I. Praha : UK FTVS, 2000,61 stran
- ŠTOCHL, J. Škála pro hodnocení plavecké úrovně předškolních dětí. Diplomová práce. Vedoucí diplomové práce Čechovská, I. Praha : UK FTVS, 2002, 70 s.